

PROCEDURA
OPRACOWANIA I WERYFIKOWANIA EFEKTÓW UCZENIA SIĘ NA WYDZIALE NAUK
O ZIEMI I GOSPODARKI PRZESTRZENNEJ

I. Opracowanie kierunkowych efektów uczenia się dla nowych kierunków studiów

1.1. Zasady ogólne

Zgodnie z Uchwałą Nr XXII – 34.4/11 Senatu UMCS z dnia 27 listopada 2013 r. w sprawie wytycznych do projektowania efektów kształcenia, programów kształcenia i planów studiów oraz uruchamiania kierunków pierwszego, drugiego i trzeciego stopnia oraz jednolitych studiów magisterskich, z późniejszymi zmianami, projekt efektów uczenia się przygotowuje Zespół Programowy powołany dla danego kierunku studiów.

Najważniejsze zadania na tym etapie to:

- 1) zaadaptowanie efektów określonych przez Polska Ramę Kwalifikacji, stosownie do poziomu kształcenia i specyfiki planowanego kierunku studiów,
- 2) w przypadku kształcenia pedagogicznego, uwzględnienie standardów kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela według obowiązujących aktów prawnych,
- 3) zaangażowanie interesariuszy zewnętrznych i studentów w prace zespołu przygotowującego efekty uczenia się dla danego kierunku.

1.2. Wytyczne szczegółowe

1. Kierunkowe efekty uczenia się to inaczej oczekiwane rezultaty procesu nauczania-uczenia się, które student uzyskuje w trakcie realizacji programu studiów, zapisane w kategoriach wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych.
  - a) kategoria wiedzy obejmuje znajomość pojęć, faktów, hipotez i teorii oraz ich rozumienie,
  - b) kategoria umiejętności obejmuje zdolności wykorzystania posiadanej wiedzy w rozwiązywaniu określonych zadań, tak o charakterze intelektualnym, jak i praktycznym,
  - c) kategoria kompetencji społecznych obejmuje system postaw i zachowań, które są potrzebne do sprawnego funkcjonowania w środowisku społecznym.
2. W przypadku, gdy dany kierunek prowadzony jest zarówno w profilu praktycznym, jak i ogólnoakademickim, formułowane są dwa odrębne zestawy efektów uczenia się, oddzielnie dla każdego profilu.
3. W przypadku, gdy dany kierunek prowadzony jest zarówno w formie stacjonarnej, jak i niestacjonarnej, zakładane efekty uczenia się dla obu tych form są takie same.
4. W przypadku, gdy dany kierunek studiów prowadzony jest zarówno na poziomie pierwszego, jak i drugiego stopnia, efekty uczenia się dla studiów II stopnia są efektami pogłębionymi i poszerzonymi w stosunku do efektów z poziomu niższego.
5. W przypadku studiów o profilu praktycznym wśród planowanych efektów uczenia się znaczącą część winna stanowić grupa efektów z zakresu umiejętności praktycznych.
6. Efekty uczenia się formułowane są w taki sposób, aby możliwe było stwierdzenie, czy zostały one osiągnięte przez studenta.
7. Zdefiniowane dla danego kierunku efekty uczenia się są podstawą tworzenia pozostałych elementów programu studiów.

8. Opracowany dla danego kierunku zestaw efektów uczenia się jest wynikiem autonomicznej decyzji Wydziału, potwierdzonej pozytywną opinią Rady Wydziału. W procesie projektowania kierunkowych efektów uczenia się należy uwzględnić:
  - a) charakterystyki pierwszego i drugiego stopnia Polskiej Ramy Kwalifikacji,
  - b) misję i strategię rozwoju UMCS,
  - c) potencjał badawczy i kadrowy Wydziału, a także jego zaplecze dydaktyczne,
  - d) potrzeby rynku pracy wynikające z prowadzonych badań losów absolwentów oraz z opinii interesariuszy zewnętrznych,
  - e) wzorce krajowe i międzynarodowe w zakresie danego kierunku studiów,
  - f) przykłady dobrych praktyk wypracowane przez poszczególne wydziały UMCS oraz inne jednostki edukacyjne z kraju i zza granicy,
  - g) wymagania i zalecenia Polskiej Komisji Akredytacyjnej.

2. Opiniowanie kierunkowych efektów uczenia się

1. Zestaw kierunkowych efektów przygotowany przez odpowiedni Zespół Programowy ocenia Zespół ds. Jakości Kształcenia. Ocenie podlega strona merytoryczna planowanych rezultatów, ich zgodność z ustaleniami nadrzędnymi, a także poprawność formalna.
2. W przypadku studiów o profilu praktycznym zestaw kierunkowych efektów uczenia się opiniowany jest przez interesariuszy zewnętrznych reprezentujących dziedzinę, z którą związany jest planowany kierunek studiów.
3. Po uzyskaniu pozytywnych opinii przez Zespół ds. Jakości Kształcenia oraz przez interesariuszy zewnętrznych, kierunkowe efekty uczenia się są opiniowane i zatwierdzane przez Radę Wydziału, a następnie kierowane na posiedzenie Senatu UMCS w terminie określonym właściwymi wewnętrznymi aktami prawnymi uczelni.

3. Opracowanie przedmiotowych/modułowych efektów uczenia się

1. Kierunkowe efekty uczenia się realizowane są w ramach poszczególnych przedmiotów/modułów występujących w planie studiów. Każdy z przedmiotów/modułów realizuje część efektów kierunkowych w taki sposób, żeby w rezultacie końcowym uzyskane zostały wszystkie zaplanowane efekty uczenia się.
2. Efekty przedmiotowe/modułowe projektowane są na etapie tworzenia programu studiów, zgodnie z wewnętrznymi aktami prawnymi UMCS.
3. Efekty przedmiotowe/modułowe mogą ulegać zmianie, pod warunkiem, że zmiany zostaną wprowadzone przed rozpoczęciem danego modułu do:
  - a) sylabusów opisujących przebieg kształcenia w zakresie danego modułu,
  - b) matrycy efektów przedstawiającej bezpośrednie powiązania poszczególnych przedmiotów/modułów kształcenia z zaplanowanymi efektami kierunkowymi; matryca stanowi jeden z elementów programu studiów, a jej wzór jest określony przez odpowiednie wewnętrzne akty prawne UMCS.
4. Za przygotowanie efektów przedmiotowych/ modułowych, ich wprowadzenie do sylabusów oraz ewentualną modyfikację odpowiada nauczyciel realizujący dany przedmiot, a w przypadku modułu koordynator danego modułu.
5. Zespół Programowy odpowiedni dla danego kierunku studiów dokonuje analizy przedmiotowych/modułowych efektów uczenia się pod kątem ich zgodności z efektami kierunkowych.

II. Sposoby weryfikacji efektów uczenia się

1. Uwagi wstępne

- 1.1. Weryfikacja efektów uczenia się prowadzona jest na różnych etapach kształcenia poprzez:
  - a) bieżącą ocenę pracy studenta w trakcie trwania zajęć (projekty, prezentacje, opracowania pisemne, aktywność itp.),
  - b) egzaminy modułowe lub przedmiotowe,
  - c) praktyki zawodowe (jeżeli są przewidziane w planie studiów),
  - d) ocenę prac dyplomowych,
  - e) egzamin dyplomowy,
  - f) ogólnouniwersytecką ankietę oceny zajęć, według wzorów obowiązujących w UMCS.
- 1.2. Weryfikacja obejmuje wszystkie kategorie efektów (wiedza, umiejętności i kompetencje społeczne).

2. Opis sposobów weryfikowania efektów uczenia się

- 2.1. Sposoby weryfikacji modułowych efektów uczenia się są określone w sylabusach obowiązujących w UMCS. Sylabus precyzuje warunki zaliczenia przedmiotu/modułu. Ramowy system oceny studentów przedstawia Załącznik nr 1.
- 2.2. Sposób weryfikacji efektów uczenia się, uzyskanych w trakcie praktyki zawodowej i dyplomowej, jest określony przez Regulamin Praktyk.
- 2.3. Proces weryfikacji efektów uczenia się poprzez pracę i egzamin dyplomowy określa regulamin dyplomowania wraz z załącznikami.
- 2.4. Wykorzystanie ogólnouniwersyteckiej ankiety oceny zajęć określa Załącznik nr 2.

3. Archiwizacja prac studenckich dokumentujących osiągnięcie założonych efektów uczenia się

Dokumentacja (egzaminy, prace zaliczeniowe, projekty oraz inne materiały wypracowane przez studentów) potwierdzająca zdobycie przez studenta założonych w programie efektów uczenia się są archiwizowane przez okres 1 roku po zakończeniu danego przedmiotu/modułu. Zasady archiwizacji prac studentów przedstawia Załącznik nr 3.

Załącznik nr 1 do sposobów weryfikacji efektów uczenia się

Ramowy system oceny studentów

Wymagania egzaminacyjne i zaliczeniowe z poszczególnych przedmiotów/modułów określone są poprzez efekty przedmiotowe/modułowe, przedstawione w sylabusie.

I. Wymagania dotyczące zaliczenia przedmiotów/modułów

1. Wymagania dotyczące przedmiotów/modułów kończących się egzaminem

- 1.1. Egzamin może mieć formę pisemną lub ustną. Sposób zaliczenia lub formę egzaminu ustalają indywidualnie wykładowcy. O wybranej formie egzaminu prowadzący wykłady ma obowiązek poinformowania studentów w trakcie pierwszych zajęć z modułu.
- 1.2. W przypadku egzaminu ustnego, w celu jego obiektywizacji, student:
  - a) otrzymuje przygotowane dla niego pytania/zadania w wersji pisemnej na kartce,
  - b) zapisuje przeznaczone dla niego pytania/zadania, jeżeli podane są w wersji ustnej.
- 1.3. W celu uzyskania oceny pozytywnej student powinien:
  - a) przynajmniej dostatecznie poznać i zrozumieć całą wiedzę zawartą w literaturze podstawowej, podaną w sylabusie modułu, zdobytą w trakcie wszystkich form zajęć oraz poprzez pracę własną studenta,
  - b) przynajmniej dostatecznie opanować wszelkie umiejętności przewidziane programem modułu, kształtowane na zajęciach,
  - c) wykazać przynajmniej dostateczną umiejętność obserwowania i analizowania otaczających zjawisk, zwłaszcza tych, z którymi jako absolwent będzie miał do czynienia w praktycznej działalności,
  - d) w stopniu przynajmniej dostatecznym umieć formułować logiczne sądy na podstawie informacji pochodzących z różnych pozycji literatury, z wyników ćwiczeń, itp.,
  - e) w przypadku modułów podzielonych na bloki treściowe prowadzone przez różnych nauczycieli, warunkiem uzyskania zaliczenia końcowego jest uzyskanie oceny pozytywnej ze wszystkich bloków treściowych.
- 1.4. W przypadku przedmiotów/modułów, w ramach których, oprócz wykładu, prowadzone były inne formy zajęć – przed przystąpieniem do egzaminu student powinien uzyskać zaliczenie z tych zajęć.
- 1.5. Sposób uwzględniania ocen z zaliczeń cząstkowych, w ocenie końcowej z przedmiotu/modułu, określają osoby odpowiedzialne za przedmiot/moduł.
- 1.6. Zaliczenie zajęć ćwiczeniowych z przedmiotu/modułu kończącego się egzaminem powinno nastąpić, jeśli student:
  - a) uczęszczał na obowiązkowe zajęcia i był do nich odpowiednio przygotowany, tj. poznał i zrozumiał wiedzę zawartą w zadanej literaturze,
  - b) należycie wykonał wszystkie ćwiczenia, projekty, przygotował i wygłosił referaty itp. przewidziane programem do wykonania na zajęciach lub samodzielnie poza zajęciami – z zachowaniem warunków zasad ochrony własności intelektualnej,
  - c) sprostał minimalnym wymaganiom określonym przez prowadzącego zajęcia ćwiczeniowe.
- 1.7. Warunkiem koniecznym zaliczenia przedmiotu realizowanego w formie ćwiczeń, lektoratów, warsztatów, laboratoriów oraz seminariów jest obecność na zajęciach, zgodnie z regulaminem studiów i/lub z wymaganiami prowadzącego.
- 1.8. Egzamin końcowy przedmiotu/modułu zawiera treści wykładów i pozostałych form zajęć.

2. Wymagania dotyczące zaliczeń przedmiotów/modułów, które nie kończą się egzaminem

- 2.1. Podstawą zaliczenia przedmiotu/modułu może być realizacja bieżących zadań wynikających z założonego programu, pisemne prace kontrolne (np. testy, projekty, referaty itp.) lub zaliczenia ustne.
- 2.2. Jeżeli w danym przedmiocie/module realizowane są różne formy zajęć np. wykłady i konwersatoria, to ocenę końcową wystawia się oddzielnie dla każdej z nich.
- 2.3. Elementy składowe oceny końcowej mogą mieć różną wartość w zależności od ich stopnia trudności i złożoności.

3. Analiza wyników zaliczeń i egzaminów

- 3.1. Oceny wszystkich zaliczeń końcowych i egzaminów są wpisywane do protokołów w systemie USOS i po podpisaniu przekazywane do Dziekanatu Wydziału.
- 3.1.1. 3.2. Wyniki egzaminów i zaliczeń są analizowane przez Zespoły programowe właściwe ds. określonego kierunku.
- 3.3. Powyższa analiza jest podstawą weryfikacji przyjętych efektów przedmiotowych/modułowych oraz treści zajęć i metod ich realizacji.
- 3.4. W przypadku egzaminów, z których wyniki znacząco odbiegają od standardowego rozkładu ocen, Prodziekan ds. kształcenia wraz z ~~zespołem programowym~~ dokonują analizy sytuacji w celu wskazania przyczyn niewłaściwego stanu rzeczy i możliwych środków jego poprawy.

II. Kryteria ilościowe stosowane przy ocenie pracy studenta

1. Zasady wystawienia oceny końcowej

- 1.1. Zasady wystawienia oceny końcowej prowadzący (odpowiedzialny za przedmiot/moduł) przedstawia studentom w trakcie pierwszych zajęć.
- 1.2. Do oceniania pracy studenta przyjmuje się następujące kryteria:

Ocena	uzyskany % sumy punktów oceniających stopień wymaganej wiedzy/umiejętności
Niedostateczny (2)	≤50
Dostateczny (3)	51-60
Dostateczny plus (3,5)	61-70
Dobry (4,0)	71-80
Dobry plus (4,5)	81-90
Bardzo dobry (5)	91-100

- 1.3. Tryb postępowania w przypadku uzyskania oceny niedostatecznej określa Regulamin Studiów w UMCS.

Załącznik nr 2 do sposobów weryfikacji efektów uczenia się

Analiza ankiety zajęć

1. Wyniki osobowe ankiety oceny zajęć otrzymują:
  - a. Pracownicy – wyniki indywidualne,
  - b. Kierownicy Zakładów/Pracowni – wyniki indywidualne pracowników danej jednostki wydziałowej,
  - c. Dziekan – wyniki indywidualne wszystkich pracowników wydziału oraz wszelkie zestawienia i rankingi wygenerowane według przyjętych kryteriów.
2. Analiza wyników ankiety odbywa się na trzech poziomach:
  - a. Indywidualnym – każdy z pracowników ma obowiązek zapoznać się z opiniami studentów na temat prowadzonych przez niego zajęć,
  - b. Zakładowym/Pracowni – kierownik danej jednostki wydziałowej ma obowiązek analizy wyników ankiety po każdym semestrze i do przeprowadzenia rozmów z pracownikami, szczególnie gdy występują zastrzeżenia lub krytyczne uwagi ze strony studentów,
  - c. Wydziałowym – Kolegium Dziekańskie co najmniej raz w roku dokonuje analizy wszystkich otrzymanych wyników pod kątem identyfikacji:
    - problemów zgłaszanych przez studentów,
    - pracowników z niskimi ocenami,
    - pracowników z najwyższymi ocenami, według poszczególnych grup pracowniczych.
3. Lista najlepiej ocenianych nauczycieli w każdej grupie pracowniczej publikowana jest na stronie internetowej wydziału.
4. Dziekan przeprowadza rozmowy z nauczycielami, którzy otrzymali łączną ocenę poniżej 3,5.
5. Kolegium Dziekańskie, w porozumieniu z Wydziałowym Zespołem ds. Jakości Kształcenia, podejmuje decyzje w sprawie rozwiązania problemów zgłaszanych przez studentów.
6. Ogólne wyniki ankiety oceny zajęć prezentowane są na Radzie Wydziału oraz na otwartym zebraniu pracowniczym.
7. Studenci otrzymują informacje zwrotne na temat sposobu wykorzystania wyników ankiety na zebraniu otwartym organizowanym przez Kolegium Dziekańskie.
8. Oceny zajęć prowadzonych przez danego pracownika brane są pod uwagę podczas jego oceny okresowej.

Załącznik nr 3 do sposobów weryfikacji efektów uczenia się

Zasady archiwizacji prac studentów

1. Pisemnymi pracami studentów są:
  - a) śródsesemtralne prace pisemne studentów (kolokwia, testy, sprawdziany, prace projektowe itp.),
  - b) zaliczeniowe i egzaminacyjne prace pisemne,
  - c) prace dyplomowe (licencjackie, inżynierskie, magisterskie),
  - d) inne materiały potwierdzające zdobycie założonych w programie studiów efektów uczenia się.
2. Śródsesemtralne, zaliczeniowe i egzaminacyjne prace pisemne studentów oraz zapisane pytania i zadania z zaliczeń i egzaminów ustnych przechowywane są przez prowadzącego zajęcia przez rok od zakończenia zajęć.
3. Prace mogą być przechowywane w wersji papierowej lub elektronicznej.
4. Prace dyplomowe przechowywane są zgodnie z procedurami obowiązującymi w UMCS.